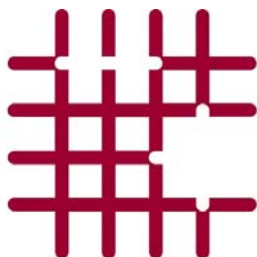

JAARVERSLAG

2010

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

DE RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN IS EEN RAAD VAN DESKUNDIGEN, DIE DE MINISTER EN STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN, LANDBOUW EN INNOVATIE ADVISEERT OVER VRAAGSTUKKEN BETREFFENDE DIERENWELZIJN EN DIERGEZONDHEID. DE RAAD BASEERT ZICH DAARBIJ OP DE MEEST RECENTE WETENSCHAPPELIJKE, MAATSCHAPPELIJKE EN ETHISCHE ONTWIKKELINGEN.

In Memoriam

Op 29 december 2010 overleed geheel onverwacht ons raadslid de heer A. (Tony) Achterkamp aan een plotselinge ziekte.

Tony is jarenlang op een constructieve en betrokken wijze lid geweest van de Raad voor Dierenaangelegenheden. Hij was een expert op het gebied van gezelschapsdieren en had veel parate kennis over bijzondere diersoorten. Wij zullen zijn deskundigheid en zijn vriendschap missen.

INHOUD

1. VAN DE VOORZITTER	4
2. VAN DE FORUMVOORZITTERS	6
2.1 Forum agenda voor het dierbeleid	6
2.2 Forum Fokkerij en voortplantingstechnieken	6
3. VAN DE SECRETARIS	8
3.1 Fora	8
3.2 Vraagformulering	8
3.3 Adviestrajecten	8
3.4 Doorwerking	9
3.5 Afwegingsmodel voor het dierbeleid	10
4. MISSIONSTATEMENT, VISIE EN DOELSTELLINGEN	11
4.1 Missionstatement	11
4.2 Visie	11
4.3 Doelstellingen	11
5. WEBSITE	13
6. EUROFAWC	14
6.1 EuroFAWC-meeting 2010	14
6.2 Voorzitter	14
6.3 Website EuroFAWC	14
7 HET RDA-TEAM	15
7.1 Bureau	15
7.2 Stagiaires	15
7.3 Externe adviseurs	15
7.4 Financiële administratie	15
8. DE RAAD	16
8.1 Samenstelling Raad in 2010	16

1. VAN DE VOORZITTER

Het jaar 2010 was voor de Raad voor Dierenaangelegenheden een jaar van uitersten. Hoogtepunten waren de publicaties van drie toonaangevende zienswijzen: *Verantwoord Houden*, *Agenda voor het Dierbeleid* en *Fokkerij & Voortplantingstechnieken*. Het dieptepunt was het plotselinge overlijden van ons zeer gewaardeerde raadslid Tony Achterkamp. Wij zullen hem missen.

Het jaar 2010 was ook in politiek opzicht een woelig jaar. In maart viel het kabinet-Balkenende IV, waarna een groot aantal onderwerpen 'controversieel verklaard' werd, wat in feite betekende dat deze pas in een volgend kabinet aan de orde zouden komen. Dit betrof ook veel onderwerpen op het werkterrein van de Raad, tot en met de zienswijzen van de Raad zelf. Medio 2010 werden verkiezingen gehouden en in oktober 2010 trad het kabinet-Rutte aan. Tegelijkertijd werden de ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en van Economische Zaken (EZ) samengevoegd tot één ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I). Staatssecretaris Bleker van EL&I kreeg daarbij de meeste taken van de voormalige minister van LNV toebedeeld en werd *de facto* de nieuwe opdrachtgever van de Raad.

Nadat de Raad in 2009 in een nieuwe samenstelling en met vernieuwde procedures zijn werkzaamheden weer oppakte, stond 2010 in het teken van verdere verfijning en het opbouwen van routine. Het samenspel met onze opdrachtgever – het ministerie van LNV/EL&I – wordt almaar beter en de geproduceerde zienswijzen waren goed getimed en inhoudelijk zeer relevant.

De *Agenda voor het Dierbeleid* begon in eerste instantie als een adviesvraag over de maatschappelijke opvattingen over dieren en dierenwelzijn – en de wijze waarop deze bij de beleidsvorming betrokken konden worden. Op het moment dat duidelijk werd dat Nederland medio 2010 in de formatiefase van een nieuw kabinet zou zitten, werd besloten dat het effectiever zou zijn wanneer we deze zienswijze zouden aanscherpen tot een agenda met diervraagstukken voor de komende kabinetsperiode. En zo geschiedde. In deze zienswijze presenteert de RDA het *Afwegingsmodel voor Dierbeleid*, een methode om alle relevante feiten en belangen in een dierenvraagstuk op transparante wijze tegen elkaar af te wegen. De commissie-Gabor heeft het Afwegingsmodel meteen gebruikt in haar advisering over het beheer van het Oostvaardersplassengebied¹ en daarmee aangetoond dat het werkt in de praktijk.

In december 2010 publiceerde de Raad een overkoepelende zienswijze over *Fokkerij & Voortplantingstechnieken*. De maatschappelijke en bestuurlijke zorgen over de fokkerij van dieren en over het gebruik van bepaalde kunstmatige voortplantingstechnieken zijn niet nieuw, maar ook nog niet opgelost. Dit zagen we onder andere in de tv-documentaire over de hondenfokkerij die Zembla op 10 december 2010 uitzond. In zijn zienswijze vergelijkt de Raad de fokkerij in de verschillende dierhouderijsectoren. Daaruit wordt een aantal succesfactoren gedestilleerd. Voorts presenteert de Raad in deze zienswijze een *Afwegingskader voor fokkerij en voortplantingstechnieken*, gebaseerd op het *Afwegingsmodel voor Dierbeleid* en op het toetsingskader van de Commissie voor Biotechnologie bij Dieren (CBD).

---

¹ Zie: *Natural processes, animal welfare, moral aspects and management of the Oostvaardersplassen*, ICMO2, Appendix I, p 43-48, November 2010.

Kon minister Verburg van LNV vanwege de demissionaire status van het kabinet - Balkenende IV geen beleidsinhoudelijke reacties geven op onze zienswijzen, haar opvolger, staatssecretaris Bleker van EL&I heeft inmiddels zijn reactie op de *Agenda voor het Dierbeleid* naar de Tweede Kamer gestuurd. Bovendien heeft hij toegezegd dat hij het eerste halfjaar van 2011 zijn visie op de zienswijze *Fokkerij & Voortplantingstechnieken* zal geven en dat hij de zienswijze *Verantwoord Houden* zal gebruiken bij de herziening van de Nationale Agenda Diergezondheid en de Nota Dierenwelzijn.

Naast het werk aan de genoemde zienswijzen is de RDA betrokken geraakt bij de bestrijding van de Q-koorts en bij het beheer van de Oostvaardersplassen. Minister Verburg van LNV heeft mij in de winter van 2009-2010 gevraagd een commissie te vormen die toezicht moest houden op het bewaken van het dierenwelzijn tijdens de bestrijding van de Q-koorts. Met het RDA-lid prof. dr. Frauke Ohl, hoogleraar dierenwelzijn aan de Universiteit Utrecht, heb ik deze commissie gevormd en is veel werk verricht om het dierenwelzijn zo goed als mogelijk te bewaken. Mede hierdoor is de Q-koortsbestrijding zonder wanklank verlopen.

Het beheer van de Oostvaardersplassen is in november 2010 door staatssecretaris Bleker van EL&I onder toezicht gesteld van een onafhankelijke beheeradviescommissie, bestaande uit zes deskundigen, waarvan twee leden van de RDA, de zgn. Beheeradviescommissie Oostvaardersplassen.

Ik vertrouw er op dat de Raad met zijn zienswijzen een belangrijke bijdrage levert aan de beleidsvorming op het gebied van dierenwelzijn en diergezondheid en daarmee zijn rol als 'buitenboordmotor' voor het ministerie van EL&I ten volle vervult.

Prof. dr. Henk Vaarkamp,
Voorzitter Raad voor Dierenaangelegenheden

2. VAN DE FORUMVOORZITTERS

In 2010 bracht de Raad twee zienswijzen uit. In dit hoofdstuk geven de Forumvoorzitters de belangrijkste zaken per zienswijze weer.

2.1 Forum agenda voor het dierbeleid

Zienswijze *Agenda voor het Dierbeleid - Morele vraagstukken en speerpunten voor het dierbeleid in Nederland*

Door de Forumvoorzitter prof. dr. F. Ohl

Opvattingen over dieren zijn cultuur-, tijd-, plaats- en contextgebonden. Tegelijkertijd zijn veel mensen niet consistent in hun opvattingen over dieren: één en dezelfde persoon kan al naar gelang de omstandigheden op verschillende manieren naar dieren kijken. Daarnaast ziet de Raad een inconsistentie tussen het belang dat mensen aan dierenwelzijn zeggen te hechten en datgene wat ze in de praktijk aan dierenwelzijn doen, direct en indirect. Dierenwelzijn staat steeds prominenter op de agenda van het maatschappelijk debat maar tegelijk is er een toenemende diversificatie in de opvattingen over dieren in de Nederlandse maatschappij.

Met het oog op deze maatschappelijke ontwikkelingen concludeert de Raad dat:

- (i) de overwegingen die ten grondslag liggen aan het beleid en de regelgeving op dit gebied, door middel van een *Afwegingsmodel voor Dierbeleid*, transparant zal moeten worden gemaakt, waarbij een veelheid aan belangen afgewogen dient te worden, die samenhangen met de dierhouderij in Nederland, zoals volksgezondheid, dierenwelzijn, milieu en economie;
- (ii) het *Afwegingsmodel voor Dierbeleid* als eerste gebruikt dient te worden voor een heroverweging van de principiële rechtvaardiging van het houden van dieren;
- (iii) de (morele) afweging van het gebruik van dieren voor alle gebruiksdoelen expliciet moet worden gemaakt;
- (iv) er een heldere en maatschappelijk breed gedragen definitie dient te komen van 'gehouden' en 'niet gehouden' dieren – en de eventuele gradaties daarin;
- (v) de kennis van burgers in Nederland ten aanzien van dierhouderij en dierenwelzijn vergroot moet worden, zodat morele opvattingen vooral gebaseerd worden op relevante en juiste informatie en een zorgvuldige afweging van alle relevante factoren.

2.2 Forum Fokkerij en voortplantingstechnieken

Zienswijze *Fokkerij en voortplantingstechnieken - Anima(l) sana in corpore sano*

Door de Forumvoorzitter prof. dr. ir. J.A.M. van Arendonk

In 2010 heeft de Raad een zienswijze over *Fokkerij en Voortplantingstechnieken* geproduceerd. Bij het fokken van dieren hebben we te maken met de belangen van de mens en de belangen van het dier. Deze belangen gaan niet altijd gelijk op. Daar waar de belangenafweging doorslaat naar één kant ontstaan problemen. De Raad heeft een *Afwegingsmodel voor Fokkerij en Voortplantingstechnieken* ontwikkeld, gebaseerd op de erkenning van de intrinsieke waarde van het dier. Het afwegingsmodel is een doorontwikkeling van het toetsingskader dat al langere tijd gebruikt wordt voor de beoordeling van biotechnologische handelingen met dieren

en borduurt voort op het *Afwegingsmodel voor Dierbeleid* dat de Raad presenteerde in de *Agenda voor het Dierbeleid*².

De zienswijze *Fokkerij & Voortplantingstechnieken* is breed – diersoortoverschrijdend – en bevat 13 aanbevelingen. Niet alle aanbevelingen in de zienswijze zijn van toepassing op alle diergroepen. De laatste aanbeveling is het inrichten van zogenaamde proefpolders door de overheid, de wetenschap, betrokken beroeps- en maatschappelijke organisaties en fokkers om de praktische bruikbaarheid en de effectiviteit van het in de zienswijze beschreven *Afwegingsmodel voor Fokkerij en Voortplantingstechnieken* te toetsen en te optimaliseren.

---

² Zie paragraaf 3.5

3. VAN DE SECRETARIS

De zienswijzen die de Raad uitbrengt komen tot stand nadat een aantal stappen gezet is. Na publicatie van de zienswijzen wordt de inhoud regelmatig geciteerd in de media en/of publicaties of worden interviews over de zienswijzen aangevraagd. In dit hoofdstuk worden de hoofdpunten weergegeven.

3.1 Fora

Een zienswijze van de Raad wordt in concept geschreven door een Forum. Een Forum bestaat over het algemeen uit vijf tot zeven raadsleden met voor het vraagstuk relevante expertise, eventueel aangevuld met externe deskundigen. In de opstartfase van een adviestraject wordt het projectplan – inclusief het voorstel voor de samenstelling van het Forum – voor commentaar aan de Raadsleden voorgelegd. In de eindfase kunnen alle raadsleden hun feedback geven op de concept zienswijze in de zogenaamde Horizontale Toets. Het Forum stelt uiteindelijk, in samenspraak met de voorzitter van de Raad, de definitieve zienswijze vast. Het Forum legt aan de Raad verantwoording af over de wijze waarop de feedback van de raadsleden in de uiteindelijke zienswijze is verwerkt.

In 2010 zijn er twee RDA-Fora actief geweest. Het Forum voor de *Agenda voor het Dierbeleid* bestond uit de raadsleden Van Beers, Hellebrekers, Van Hoof, Hopster, De Jong-Timmerman, De Jongh, Koolmees, Poortinga, Van der Schans, Van Sluijs, Swinkels en Zwanenburg, onder leiding van raadslid Ohl en aangevuld met de heer Meijboom van het Ethiek Instituut (Universiteit Utrecht) als externe deskundige.

Het Forum voor de zienswijze *Fokkerij & Voortplantingstechnieken* bestond uit de raadsleden Hesterman, Hopster, De Jongh, Lokhorst en Van Veen, onder leiding van raadslid Van Arendonk en aangevuld met de heer Schrotten (Commissie Biotechnologie bij Dieren) als externe deskundige.

3.2 Vraagformulering

De eerste bespreking van de adviesvragen in de raadsvergadering van 16 november 2009 leverde zoveel reacties op dat ter plaatse besloten werd om een *brainstormsessie* met alle raadsleden te organiseren. Deze sessie leverde goede feedback – vragen en verbeterpunten – op, waarmee de adviesvragen goed konden worden bijgesteld. De betrokkenheid van de raadsleden was groot.

Het RDA-team heeft in het eerste kwartaal van 2010 uitgebreid vooronderzoek gedaan voor de zienswijze *Fokkerij & Voortplantingstechnieken*. De resultaten daarvan waren zodanig dat in april 2010 de adviesvraag nogmaals besproken is met de ambtelijke top. Op enkele punten is de vraagformulering vervolgens aangescherpt en een vraag over voortplantingstechnieken is toegevoegd.

De adviesvraag die ten grondslag lag aan de *Agenda voor het Dierbeleid* is na de val van het kabinet-Balkenende IV aangescherpt en het proces is zodanig versneld dat de zienswijze meegenomen zou kunnen worden in de formatiebesprekingen voor een nieuw kabinet.

3.3 Adviestrajecten

Beide adviesvragen zijn per brief op 12 november 2009 aan de Raad voorgelegd. Op 21 januari 2010 hebben 27 raadsleden deze adviesvragen in een *brainstormsessie*

besproken. Op basis van deze bespreking heeft het ministerie in dialoog met het RDA-team de adviesvragen verder aangescherpt.

Op 26 mei 2010 was de adviesvraag over de maatschappelijke opvattingen over dieren en dierhouderij (later: de *Agenda voor het Dierbeleid*) het hoofdthema van de plenaire raadsvergadering. Op basis van de informatie uit de raadsvergadering heeft het Forum voor de *Agenda voor het Dierbeleid* vervolgens de concept zienswijze geschreven. Na de Horizontale Toetsing door alle raadsleden is de definitieve zienswijze op 20 juli 2010 gepubliceerd.

In de periode van 10 september tot en met 3 december 2010 is het Forum voor de zienswijze *Fokkerij & Voortplantingstechnieken* vijf maal bijeen geweest. In de twee weken voorafgaand aan de laatste forumvergadering heeft de Horizontale Toetsing plaatsgevonden. Op 6 december 2010 is het rapport aangeboden aan staatssecretaris Bleker van EL&I.

3.4 Doorwerking

De zienswijzen van de Raad voor Dierenaangelegenheden worden ten principale ten behoeve van de bewindspersoon (de minister danwel staatssecretaris van EL&I) geschreven. De Raad vraagt zich daarbij altijd af: waar heeft de minister/staatssecretaris behoefte aan? Dat betekent overigens niet dat de zienswijzen van de Raad in de lijn van het beleid van de bewindspersoon geschreven worden: niet zelden is er juist behoefte aan een tegengeluid of een kritische noot.

Nadat de Raad een zienswijze heeft opgeleverd is het aan de bewindspersoon om beleidskeuzes te maken en aan de ambtenaren om deze om te zetten in beleid. De Raad is in dat proces altijd bereid toelichting te geven op zijn zienswijzen, om de vertaling van advies naar beleid zo goed mogelijk te faciliteren. Hier ligt ook een belangrijke taak voor het RDA-team.

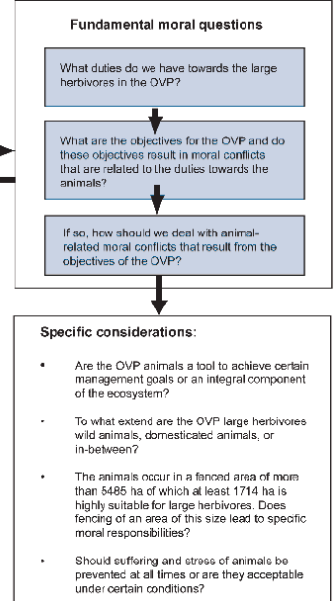
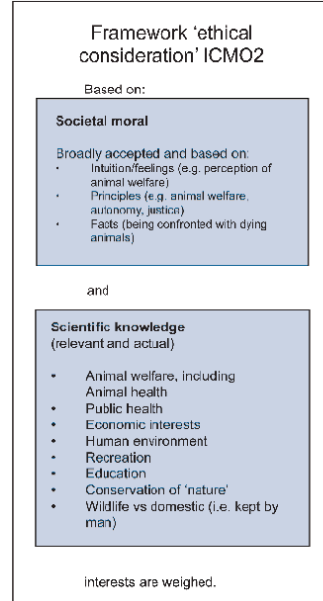
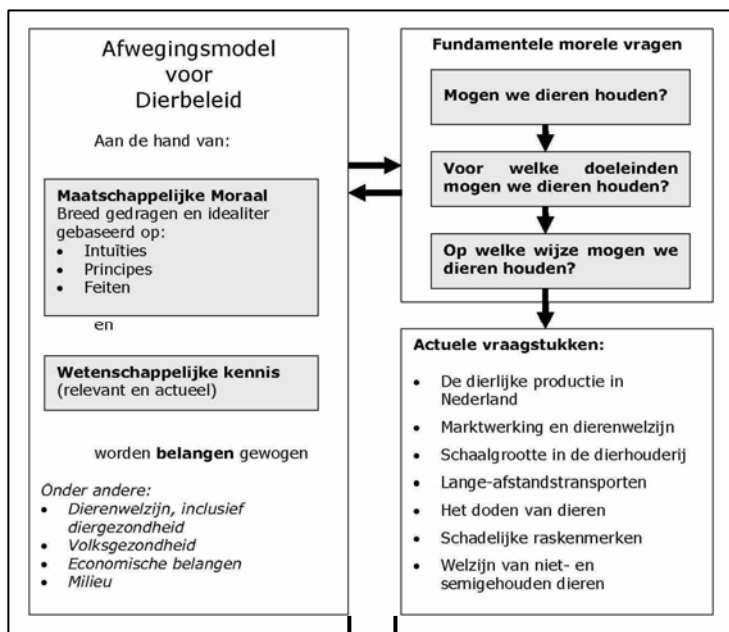
Vanwege de demissionaire status van het kabinet-Balkenende IV heeft minister Verburg van het ministerie van LNV de beleidsinhoudelijke reacties op de RDA-zienswijzen *Verantwoord Houden* en *Agenda voor het Dierbeleid* aan haar opvolger overgelaten. Verwacht wordt dat haar opvolger, staatssecretaris Bleker van EL&I, in de eerste helft van 2011 laat weten wat hij voornemens is te doen met de zienswijzen van de RDA die gepubliceerd zijn in 2009 en 2010.

Ten tijde van het schrijven van dit jaarverslag heeft het Algemeen Overleg Dierhouderij in de Tweede Kamer juist plaatsgevonden. In de voorbereiding voor dit AO zijn 524 schriftelijke vragen gesteld, waarvan ruim de helft over of naar aanleiding van een RDA-rapport. Op 9 februari 2011 heeft staatssecretaris Bleker zijn beleidsreactie op *de Agenda voor het Dierbeleid* naar de Tweede Kamer gestuurd.

Alle zienswijzen van de Raad worden gepubliceerd: op de website van de RDA, in de RDA-nieuwsbrief en vaak ook door middel van een persbericht. Diverse websites van landelijke dagbladen besteedden aandacht aan de zienswijze *Verantwoord Houden*. Begin 2011 levert een zoekopdracht in Google op RDA + Verantwoord Houden ongeveer 2000 verwijzingen naar de zienswijze op. De *Agenda voor het Dierbeleid* genereerde meer aandacht in de landelijke media. Ongeveer vijftien regionale dagbladen namen het persbericht over, Trouw publiceerde een artikel in zijn vrijdageditie en de secretaris gaf live een toelichting in het Vara-radioprogramma Vroege Vogels. Vooral het advies om meer te doen aan het ontwikkelen van kennis over dierhouderij bij schoolkinderen kreeg veel aandacht, evenals de oproep om het debat over de dierhouderij om te buigen naar een dialoog. Google levert begin 2011 bijna 1000 verwijzingen naar deze zienswijze.

3.5 Afwegingsmodel voor het dierbeleid

Het *afwegingsmodel voor het dierbeleid* is door de Raad allereerst gepresenteerd in de *Agenda voor het Dierbeleid* en kan gezien worden als een doorontwikkeling van het Ethische Afwegingskader dat door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in de nota naar aanleiding van het verslag Wet Dieren, is opgenomen. Als *proof of principle* is het model succesvol toegepast in het rapport *Natural processes, animal welfare, moral aspects and management of the Oostvaardersplassen, Report of the second International Commission on Management of the Oostvaardersplassen (ICM02)*. Ook het *afwegingsmodel voor Fokkerij en Voortplantingstechnieken* is gebaseerd op het *afwegingsmodel voor het dierbeleid*.

De **finale afweging** van alle aspecten in het beantwoorden van de specifieke vragen moet leiden tot een antwoord op de vraag: weegt het belang van het fokprogramma c.q. de voortplantingstechniek op tegen de (mogelijke) schade?

4. MISSIONSTATEMENT, VISIE EN DOELSTELLINGEN

De missionstatement is een verkorte weergave van de samenstelling en werkwijze van de Raad: wie is hij en wat doet hij. De visie omschrijft de ambitie van de Raad en geeft daarmee richting aan de werkzaamheden van de Raad. De visie is in 2008 tot stand gekomen in samenspraak met de opdrachtgever van de Raad, het toenmalige Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Uit de visie volgen de doelstellingen, die focus geven aan de dagelijkse activiteiten van de Raad. De doelstellingen zijn zoveel mogelijk SMART geformuleerd.

4.1 Missionstatement

De Raad voor Dierenaangelegenheden is een raad van deskundigen die de minister en staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie adviseert over vraagstukken betreffende dierenwelzijn en diergezondheid. De Raad baseert zich daarbij op de meest recente wetenschappelijke, maatschappelijke en ethische ontwikkelingen.

De missionstatement bleef in 2010 van kracht, maar werd tekstueel aangepast aan de naam van het nieuwe ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

4.2 Visie

De Raad voor Dierenaangelegenheden is een onafhankelijke en deskundige autoriteit op het gebied van dierenwelzijn en diergezondheid. De zienswijzen van de Raad zijn ondersteunend voor (het beleid van) de minister en staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en daardoor voor de (Nederlandse) samenleving.

De visie bleef in 2010 van kracht maar werd tekstueel aangepast aan de naam van het nieuwe ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

4.3 Doelstellingen

Drie doelstellingen die geformuleerd werden na de evaluatie van de Raad kregen ook in 2010 aandacht.

Doelstelling 1

In 2010 brengt de Raad zienswijzen uit waarbij de vraagstellingen door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (na oktober 2010: het ministerie van EL&I) geformuleerd zijn.

De Raad heeft twee zienswijzen uitgebracht op verzoek van twee vragen van het voormalige ministerie van LNV.

Doelstelling 2

In 2009 legt het ministerie van LNV zich extra toe op goed opdrachtgeverschap, conform de adviezen uit de evaluatie 2007-08: de Raad wordt actief ingezet bij vraagstukken op het gebied van dierenwelzijn en diergezondheid.

In 2010 werd de Raad door het ministerie van LNV actief ingezet bij strategische vraagstukken betreffende dierenwelzijn en diergezondheid in een politiek onrustig klimaat. Extra aandacht was er voor de timing van de zienswijzen. Na overleg met functionarissen op hoog ambtelijk niveau werden de zienswijzen op het juiste moment voor het voetlicht gebracht.

Doelstelling 3

De Raad is een herkend instrument ten behoeve van de beleidsontwikkeling bij LNV.

Na het aantreden van een nieuw kabinet is het altijd afwachten hoe het regeerakkoord in de praktijk vorm krijgt en op welke manier de nieuwe bewindspersoon diergezondheid en dierenwelzijn agendeert. Tijdens het Algemeen Overleg op 2 februari 2011 kwamen veel vragen op het gebied van diergezondheid en dierenwelzijn aan de orde die opgespaard waren tijdens de demissionaire periode van het kabinet-Balkenende IV. Diverse fracties vroegen tijdens dit overleg ook expliciet om een inhoudelijke kabinetsreactie op de RDA-zienswijzen. Het is nog te vroeg om aan te kunnen geven of de Raad een herkend instrument ten behoeve van de beleidsontwikkeling bij het ministerie van EL&I is.

5. WEBSITE

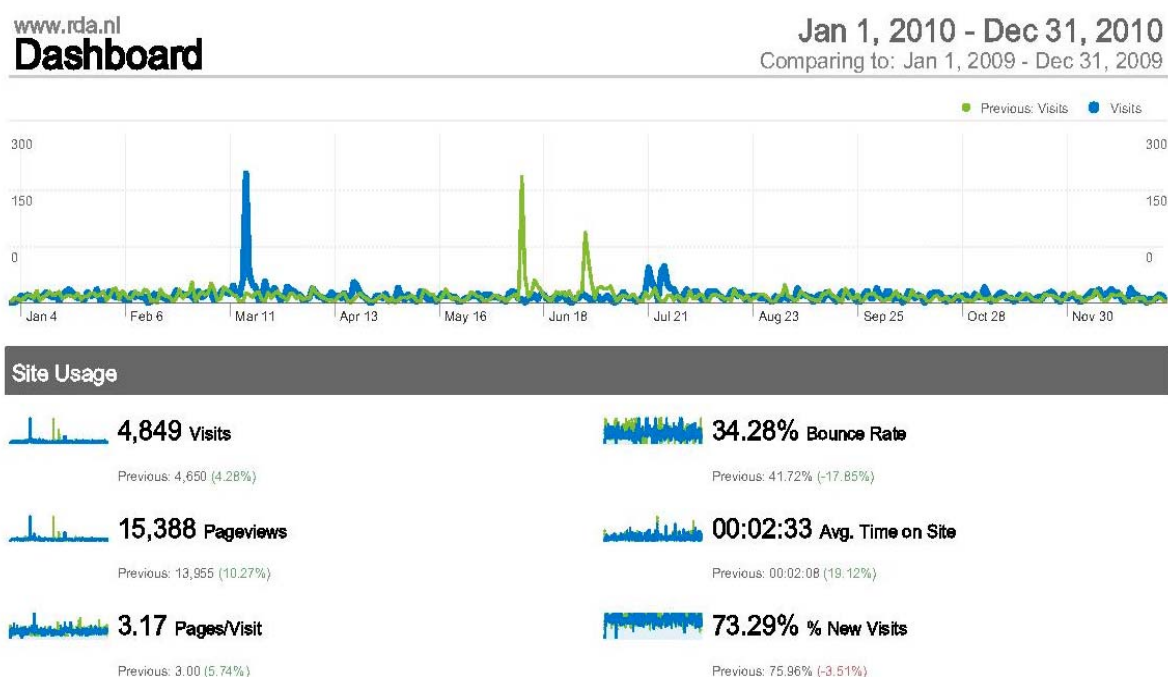
Bezoekersgegevens website www.RDA.nl

Periode: 1 januari 2010 t/m 31 december 2010

Zodra er een nieuwe zienswijze uitgebracht is, wordt hier melding van gemaakt via een digitale nieuwsbrief met een link naar het nieuwe advies. In 2010 bleken de bezoeken te pieken rond de publicatiedata van de zienswijzen *Verantwoord houden* (7 april 2010) en *Agenda voor het dierbeleid* (21 juli 2010). De zienswijze *Fokkerij en Voortplantingstechnieken* werd op 9 december 2010 op de website geplaatst zonder begeleidend persbericht.

Uit onderstaande schema blijkt:

- dat het aantal bezoekers t.o.v. 2009 ruim 4% is gestegen
- het aantal bekeken pagina's t.o.v. 2009 ruim 10% is gestegen
- dat de mensen die de website bezoeken, langer blijven.

Bron: Google Tracker

6. EUROFAWC

De Raad voor Dierenaangelegenheden neemt sinds 2007 deel aan het Europese forum voor dierenwelzijnsraden: EuroFAWC. Dit Forum is, na eerste initiatieven in 1998, uiteindelijk opgericht in 2004. Het Forum heeft tot doel de kennisuitwisseling tussen de verschillende dierenwelzijnsraden te bevorderen, informatie over werkwijzen en *best practices* uit te wisselen en een netwerk voor (de leden van) de verschillende raden te bieden.

De leden van het Forum, vertegenwoordigers van de – voornamelijk noordwest Europese – dierenwelzijnsraden, komen eens per jaar bij elkaar. In deze jaarlijkse *meeting*, welke bij toerbeurt door één van de leden georganiseerd wordt, worden de nationale en Europese ontwikkelingen van het afgelopen jaar besproken en wordt er gediscussieerd aan de hand van enkele inhoudelijke casussen. Voor deze *meeting* worden ook vertegenwoordigers van de Europese Commissie, de Raad van Europa en de EFSA uitgenodigd.

6.1 EuroFAWC-meeting 2010

Dit jaar was Nederland de gastheer. Dat betekende dat de praktische organisatie in handen van de RDA was en dat wij de maaltijden en verfrissingen aanboden. Sandra van der Nat, onze secretaresse, was een perfecte *floormanager*: ze had alles strak georganiseerd en de bijeenkomst verliep perfect. Ze is daar, terecht, vaak voor geprezen.

Als vergaderlocatie was de keuze gevallen op kasteel Groeneveld te Baarn. Deze prachtige vergaderlocatie is eigendom van het ministerie van EL&I. Het kasteel wordt vaker gebruikt voor bijeenkomsten van het ministerie en er vinden regelmatig debatten en tentoonstellingen plaats over LNV gerelateerde onderwerpen. Baarn kent één hotel, met twintig kamers. Dat was gereserveerd voor alle deelnemers. De reis- en verblijfkosten betalen de deelnemer overigens ieder voor zich.

De *meeting* van 2010 bevatte twee inhoudelijke debatsessies: één over het welzijn van gezelschapsdieren en één over het welzijn van melkvee. De gezamenlijke conclusies van beide sessies – over zwervhonden en –katten, over erfelijke gebreken bij gezelschapsdieren en over het welzijn van melkvee – zijn inmiddels gepubliceerd op de website van EuroFAWC.

6.2 Voorzitter

Naast de vakinhoudelijke deelsessies kent de EuroFAWC-*meeting* ook een algemene sessie waarin de meest recente ontwikkelingen op dierenwelzijns- en diergezondheidsgebied in de verschillende thuislanden van de raden wordt besproken. Ook de ontwikkelingen bij de Europese Commissie, de EFSA en de OIE worden gerapporteerd. Vaak is deze sessie ook het moment om de interne organisatie van EuroFAWC te bespreken. Dit jaar legde professor Jörg Hartung na vijf jaar het voorzitterschap neer. Hij is opgevolgd door Laurens Hoedemaker, de huidige RDA-secretaris. Deze (onbezoldigde) benoeming geldt voor een termijn van vier jaar, na een tussentijdse evaluatie eventueel te verlengen met nog eens vier jaar.

6.3 Website EuroFAWC

Op 22 juni 2010 is de website van EuroFAWC *live* gegaan. De site wordt voorlopig in Nederland *gehost* en door het RDA-team beheerd. Het adres is: www.EuroFAWC.com.

7 HET RDA-TEAM

7.1 Bureau

De Raad wordt in zijn werkzaamheden ondersteund door een ambtelijk bureau: het RDA-team. Het RDA-team werkt onder aansturing van de voorzitter van de Raad en legt verantwoording af aan de Raad, in persoon van de voorzitter. Het RDA-team is als volgt samengesteld:

Secretaris en hoofd van het bureau:	Laurens Hoedemaker
Adjunct-secretaris:	Op projectbasis ingevuld
Assistent-secretaris:	Marianne Kerkhoffs
Secretaresse:	Sandra van der Nat

7.2 Stagiaires

Van februari t/m juni 2010 was Sara Dekking als stagiaire werkzaam bij het RDA-team. Sara volgde de Master Ethiek van het Ethiek Instituut van de Universiteit Utrecht. Haar kennis en kunde hebben wij optimaal kunnen benutten bij de voorbereiding en de totstandkoming van de zienswijze *Agenda voor het Dierbeleid*. Haar ervaring bij de Raad voor Dierenaangelegenheden gebruikte zij voor haar afstudeerscriptie *The role of the Dutch government in the dog breeding sector*.

In week 13 heeft Patricia van Ginderen, afkomstig van de faculteit diergeneeskunde, Sara bijgestaan in het opstellen van een syllabus voor het Forum voor de *Agenda voor het Dierbeleid*.

Femke Kiestra werkte als stagiaire bij het RDA-team in juli en augustus 2010. Haar expertise als bijna afgestudeerde studente diergeneeskunde aan de Universiteit Utrecht was van grote waarde bij de voorbereidingen voor het Forum Fokkerij en Voortplantingstechnieken.

7.3 Externe adviseurs

Voor zijn PR- en communicatiebeleid heeft de Raad zich ook dit jaar weer laten bijstaan door Roeland Wessels van communicatie- en adviesbureau St. Anna Advies (te Nijmegen).

7.4 Financiële administratie

Naast de secretariële ondersteuning verzorgt het RDA-team ook de financiële ondersteuning van de Raad. De afhandeling van de betalingen vindt plaats door het financieel dienstencentrum (FDC) van het ministerie van EL&I. In 2010 bleven we binnen het aan de Raad toegekende budget.

8. DE RAAD

8.1 Samenstelling Raad in 2010

Eind 2010 bestond de raad uit 37 raadsleden. Alle raadsleden zijn op persoonlijke titel benoemd. De in deze lijst vermelde functies van raadsleden dienen derhalve om een indicatie van hun expertise te geven en moeten uitdrukkelijk niet gelezen worden als "afgevaardigd door...".

De heer A. Achterkamp †	PTC +/- PVH Trainer bij PTC+ / Voorzitter PVH
De heer prof. dr. ir. J.A.M. van Arendonk	Universiteit Utrecht FD ³ / WUR ⁴ Hoogleraar Fokkerij en Genetica
Mevrouw dr. H.M.G. van Beers-Schreurs	Gezondheidsdienst voor Dieren Hoofd Afdeling Varkensgezondheidszorg
De heer dr. F.W.A. Brom	Rathenau Instituut Hoofd Technology Assessment
De heer W.H.B.J. van Eijk	Productschap Vis Beleidsmedewerker Aquacultuur en Binnenvisserij
Mevrouw prof. mr. A.A. Freriks	Universiteit Utrecht Faculteit REBO ⁵ , Instituut voor Staats- en Bestuursrecht Hoogleraar Dier & Recht
De heer prof. dr. L.J. Hellebrekers	KNMvD ⁶ Voorzitter
De heer prof. dr. ir. W.H. Hendriks	Universiteit Utrecht FD / WUR Hoogleraar Diervoeding
Mevrouw dr. S.A. Hertzberger	Albert Heijn Hoofd Kwaliteit en Product Integriteit
Mevrouw J. Hesterman	Stichting Levende Have Hoofdredacteur magazine Levende Have
De heer A.J.M. van Hoof	LTO Nederland ⁷ Portefeuillehouder Diergezondheid
De heer dr. ing. H. Hopster	ASG ⁸ / Van Hall Instituut Senior onderzoeker en themaleider dierenwelzijn / Lector Welzijn van Dieren

---

³ FD: Faculteit der Diergeneeskunde

⁴ WUR: Wageningen Universiteit en Research

⁵ REBO: Faculteit Recht, Economie, Bestuur en Organisatie

⁶ KNMvD: Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

⁷ LTO Nederland: Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland

⁸ ASG: Animal Sciences Group, onderdeel van Wageningen Universiteit en Research

De heer prof. dr. ir. R.B.M. Huirne	WUR Directeur Social Sciences / Directeur LEI ⁹
De heer ir. M.J.B. Jansen	Centraal Bureau Levensmiddelenhandel Directeur Consumentenzaken en Kwaliteit
De heer prof. dr. ir. M.C.M. de Jong	ASG Senior onderzoeker Kwantitatieve Veterinaire Epidemiologie
Mevrouw ir. M. de Jong-Timmerman	Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren Senior beleidsmedewerker
De heer J.Th. de Jongh	Vereniging Landelijke Organisatie DIBEVO ¹⁰ Voorzitter
De heer drs. J. Kaandorp	Safaripark Beekse Bergen Dierenarts
De heer prof. dr. F. van Knapen	Universiteit Utrecht FD / IRAS ¹¹ Hoogleraar Veterinaire Volksgezondheid
De heer prof. dr. P.A. Koolmees	Universiteit Utrecht FD, Departement Geschiedenis en Kunstgeschiedenis / IRAS Hoogleraar Geschiedenis van de Diergeneeskunde
De heer ir. J. Lokhorst	Sectorraad Paarden Voorzitter
De heer dr. C. van Maanen	Gezondheidsdienst voor Dieren Veterinaire Pathologie en Microbiologie
De heer prof. dr. D.J. Mevius	Universiteit Utrecht FD / CVI ¹² Hoogleraar Antimicrobiële Resistentie / onderzoeker
Mevrouw prof. dr. F. Ohi	Universiteit Utrecht FD Hoogleraar Dierenwelzijn en Proefdierkunde
Mevrouw drs. P.I. Polman, MPH	NBvH ¹³ Voorzitter

---

⁹ LEI: Landbouw Economisch Instituut

¹⁰ DIBEVO: Dieren Benodigdheden en Voeders

¹¹ IRAS: Institute for Risk Assessment Sciences

¹² CVI: Centraal Veterinair Instituut

¹³ NBvH: Nederlandse Belangenvereniging voor Hobbydierhouders

De heer ir. P. Poortinga	Plukon Royale B.V. Directeur
De heer ir. F.C. van der Schans	Centrum voor Landbouw en Milieu Senior project manager
Mevrouw dr. M.M. Sloet van Oldruitenborgh- Oosterbaan	Universiteit Utrecht FD, Departement Gezondheidszorg Paard Universitair hoofddocent Inwendige Ziekten van het Paard
De heer prof. dr. F.J. van Sluijs	Universiteit Utrecht FD Hoogleraar Chirurgie van Gezelschapsdieren
De heer prof. dr. J.A. Stegeman	Universiteit Utrecht FD Hoogleraar Gezondheidszorg Landbouwhuisdieren
De heer ir. M.H.A. Steverink, MFM	Biologica / True Food Projects Kennismanager, onderzoeker / Directeur
De heer H.W.A. Swinkels	VanDrie Group Director Corporate Affairs
De heer prof. dr. H. Vaarkamp	<i>Voorzitter RDA</i> Universiteit Utrecht FD Hoogleraar Veterinaire Apotheek
Mevrouw drs. H.M. van Veen	Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren Manager Beleid, Dier en Maatschappij
De heer P.J. Vingerling	Transition & Society Consult B.V. Directeur
De heer prof. dr. C.M.J. van Woerkum	WUR Hoogleraar Communicatiemanagement
De heer W. Zwanenburg	Nederlandse Vakbond Varkenshouders Voorzitter

Meer informatie over de raadsleden is te vinden op onze website: www.RDA.nl